

כולם קדושים

וַיִּקְהָלוּ עַל־מִשָּׁה וְעַל־אַהֲרֹן וַיֹּאמְרוּ אֲלֵהֶם רַבְלְכֶם כִּי כָל־הָעֵדָה כֻּלָּם קְדוֹשִׁים וּבְתוֹכָם ה' וּמִדּוּעַ תִּתְנַשְּׂאוּ עַל־קֹהֵל ה': (במדבר טז ג).¹

במדבר רבה פרשה יח סימן כ

אמר רב: און בן פלת אשתו הצילתו ואמרה לו: מה לך במחלוקת זו? אם אהרן כהן גדול – אתה תלמיד. אם קרח כהן גדול – אתה תלמיד. אמרה לו: יודעת אני שכל הכנסת קדושה, שכתוב: "כי כל העדה כולם קדושים" (במדבר טז ג).² מה עשתה? השקתהו יין והרוויתתהו והשכיבתתהו במיטה. והיתה יושבת על פתח הבית וסתרה לשערותיה. כל מי שבא בשביל און בעלה, כיון שראה אותה, חזר. בין כך ובין כך נבלעו. זהו שכתוב: "חכמות נשים בנתה ביתה" – זו אשתו של און. "ואולת בידה תהרסנה" – זו אשתו של קרח.³

במדבר רבה פרשת קרח פרשה יח סימן ו

"ויקהל עליהם קרח" – אמר להם: "כל העדה כולם קדושים" וכולם שמעו בסיני: "אנכי ה' אלהיך", "ומדוע תתנשאו על קהל ה'?" אלמלא אתם שמעתם לבדכם והם לא שמעו, הייתם אומרים;⁴ עכשיו כולם שמעו – "ומדוע תתנשאו"?⁵ מיד נזדעזע משה, מפני המחלוקת, מפני שכבר היה בידם סורחן רביעי. משל לבן מלך שסרח על אביו ופייס עליו אוהבו פעם שתיים ושלוש כשסרח רביעית נתרשלו ידי אוהבו של מלך. אמר: כמה פעמים אטריח את המלך? אף כאן משה: חטאו בעגל – ויחל משה, ויהי העם כמתאוננים – ויתפלל משה, במרגלים – "ויאמר משה אל ה' ושמעו מצרים". במחלוקתו של קרח אמר: כמה אוכל להטריח את המקום! לפיכך: "וישמע משה ויפול על פניו".⁶

רש"י במדבר פרק טז ג

רב לכם – הרבה יותר מדאי לקחתם לעצמכם גדולה: כולם קדושים – כולם שמעו דברים בסיני מפי הגבורה: ומדוע תתנשאו – אם לקחת אתה מלכות לא היה לך לברר לאחריך כהונה. לא אתם לבדכם שמעתם בסיני אנכי ה' אלהיך (שמות כ ב), כל העדה שמעו.⁷

¹ גרסה דינקווא רגילה בפניו היא לראות בדברי קרח אלה דברי בלע, תואנה ומריבה ולקשור אותם לצדקנותו המעושה שבאה לידי ביטוי בשאלתו המתחכמת למשה: בית שכולו ספרים האם חייב במזוזה? טלית שכולה תכלת האם חייבת בציצית (תכלת)? (תנחומא קרח ד). האם תיתכן גם קריאה אחרת? האם אפשר להפריד בין "כולם קדושים" ובין "למה תתנשאו"?

² קטע זה לא ברור, בפרט שהפסוק שהיא מצטטת: "כי כל העדה כולם קדושים", הם דברי קרח! נראה שנשמט כאן קטע שמופיע במקבילה בגמרא בסנהדרין קט"ב: "אמר לה: מאי אעשה? הייתי איתם בעצה אחת ונשבעתי להם. אמרה לו: יודעת אני שכל הכנסת קדושה, שכתוב: כי כל העדה קדושים". ועדיין אפשר לתמוה אם דבריה של אשתו של און בן פלת (דברי הדרשן ששם בפיה) נאמרו באירוניה או ברצינות.

³ בימינו יש נטייה לקרוא מדרש זה בנימה של אירוניה (ואקטואליה), לאמר: קרח ועדתו היו אנשים "ראי שמים" – ליצור מחלוקת? – אין בעיה (לשיטתם הייתה זו כמובן מחלוקת לשם שמים). אבל שיער באישה? – חס וחלילה! אבל לא ברור שלכך התכוון הדרשן. אפשר שאשתו של און הבינה את דברי קרח ועדתו "כפשוטם". שים לב לדבריה: "יודעת אני שכל הכנסת קדושה".

⁴ את מה שאתם, משה ואהרן אומרים ועושים, שה' ציווה למסד היררכיה של קדושה וכהונה.

⁵ המעתיקים כרגיל מקצרים בציטוט הפסוק ויש להשלימו: "ומדוע תתנשאו על קהל ה'", היינו על הקהל שעמד מול הר סיני ושמע את קול ה' כמותכם.

⁶ נפילת משה על פניו, שאיננה הראשונה וגם לא האחרונה בספר במדבר, היא גם בגלל המתקפה האישית עליו, ראה דברינו [לא חמור אחד מהם נשאתי](#) בפרשה זו. אבל לא שמענו תשובה ברורה של משה לדברי קרח שכולם שמעו בסיני "אנכי ה' אלהיך"! האם צריך משה להזכיר לקרח שהעם נרתע מלשמוע את שאר הדברות וביקש שמשה יעמוד בינם ובין הקב"ה: "דַּבֵּר־אֵתָהּ עִמָּנוּ וְנִשְׁמָעָהּ לְגֵרוֹם לְמִשָּׁה לְיִפּוֹל עַל פִּי, אֲבָל גַּם מִקְלָקֵל לְעַצְמוֹ כְּאִשֶּׁר הוּא הוֹפֵךְ אֶת כָּל הָעֵינָיִן לְמִשְׁהוֹ אִישׁוֹ. וְאֲנַחְנוּ כְּצוֹפִים מִן הַצַּד וְכִקְוֵאִים אֶת הַמִּקְרָא, שׁוֹאֲלִים אִם נִיתֵן לְעִשׂוֹת "פְּלִגִּינֵן דִּיבּוֹרָא" וְלַחֲלֹק בֵּין הַטַּעֲנָה: "כֹּל הָעֵדָה כֻּלָּם קְדוֹשִׁים" וּבֵין הַתּוֹסֶפֶת הַהֲרַסְנִית: "וּמִדּוּעַ תִּתְנַשְּׂאוּ" הָאֵם בְּטַעֲנָה: "כִּי כָל הָעֵדָה קְדוֹשִׁים וּבְתוֹכָם ה'" יש גרעין נכון? גרעין חיובי?

⁷ רש"י מאמץ את טענת קרח, עפ"י המדרש, על הקשר עם מעמד הר סיני ואף מרכך את הקישור עם שאר חלקי המשפט: "רב לכם" מהצד האחד, "ומדוע תתנשאו" מהצד השני. ראה גם לשון ילקוט שמעוני תורה פרשת קרח רמז תשנב: "כי כל העדה כולם קדושים – וכי אתם לבדכם קדושים? והלא כולנו נתקדשנו בסיני, שנאמר: לך אל העם וקדשתם. וכשנתנו לנו עשרת הדברות כל אחד ואחד ממנו היה יונק מהר סיני". טענת קרח מלווה בקובלנה על 'נפוטיוס' של משפחת עמרם לבית קהת וגם, בהמשך ילקוט שמעוני, על כך שכל יום משה מוסיף מצוות שלא נאמרו במעמד הר סיני, אבל האם בין השיטין אפשר לשמוע טענה נכונה שכלל

תנחומא קרח סימן ב

חכם גדול היה קרח ומטועני הארון היה.⁸

אבן עזרא במדבר פרק טז פסוק א

ויקח קרח - זה הדבר היה במדבר סיני כאשר נתחלפו הבכורים ונבדלו הלויים. כי חשבו ישראל שמשה אדונינו עשה מדעתו לתת גדולה לאחיו, גם לבני קהת שהם קרובים אליו, ולכל בני לוי שהם ממשפחתו. והלויים קשרו עליו, בעבור היותם נתונים לאהרן ולבניו. וקשר דתן ואבירם, בעבר שהסיר הבכורה מראובן אביהם ונתנה ליוסף ... גם קרח בכור היה ... ואלה נשיאי העדה היו בכורים, והם היו מקריבים את העולות, על כן לקחו מחתות ... ועוד ראייה גמורה, "כי כל העדה כולם קדושים". וזה רמז לבכורים שהם קדושים, כי כן כתוב קדש לי כל בכור (שמות יג, ב), והם היו הכהנים הניגשים אל ה' (שם יט, כב)⁹ והם עיקר כל העדה.¹⁰

רמב"ן במדבר פרק טז פסוק יט

וכל זה שהזכרתי על הבכורים (לעיל פסוקים א ה) הוא על דרך רבותינו (זבחים קיב ב) שאומרים כי העבודה היתה לבכורות. אבל על דרך הפשט, היו כל ישראל תחילה ראויים לעבודת הקרבנות כי כן הוא הדין לעולם בבמות יחיד.¹¹ ונבחר אהרן לעבודת המשכן והמקדש. והיה קרח טוען על הבחירה הזאת, ורוצה להחזיר העבודות לכל ישראל כי כל העדה כולם קדושים.¹²

רמב"ן דברים פרק יד (א - ב)

בנים אתם לה' אלהיכם - גם זו מצוה מבוארת, שאמר בתורה (ויקרא כא ה) בכהנים, לא יקרחו קרחה בראשם ובבשרם לא ישרטו שרטת, ועתה יבאר כי לא בעבור מעלת הכהנים בלבד שהזכיר שם שהם קדושים לאלהיהם צוה בהם זה, אבל כל העדה כולם קדושים וכולכם בנים לה' אלהיכם כמו הכהנים, אם כן הישמרו גם אתם במצוה הזאת כמותם.¹³

שעם ישראל מצוי ברמה רוחנית וקדושה גבוהות יותר, אין צורך בהנהגה שתתווכך בינו ובין הקב"ה? אולי התחליף הוא באמת להמשיך את הקול שנשמע בסיני? מן הסתם זו לא כוונת קרח, אבל אפשר שהוא משמש שופר לה?

⁸ קרח לא היה לוי מן השורה, הוא התייחס על משפחת קהת שהיו הלויים הנבחרים לשאת בכתף את כלי הקודש: הארון, המנורה, השולחן וכו'. אלה אותם לויים שהיו הקרובים ביותר לכהונה! לקרח, למשה ואהרן היה סבא משותף: קהת. ראה המדרשים שהבאנו בדברינו לשאת את ארון ה' בפרשת עקב, על ענוותנותם של בני קרח וגם על הסכנה הגדולה שנטלו על עצמם בנשיאת כלי הקודש. וכלשון התורה עצמה, במדבר סוף פרק ד: "אל־תִּכְרִיתוּ אֶת־שִׁבְטֵי מִשְׁפַּחַת הַקֹּהֲלִי מִתּוֹךְ הַלְוִיִּם: וְזֹאת עֲשׂוּ לָהֶם וְחִיו וְלֹא יָמָתוּ בְּגִשְׁתָּם אֶת־קֹדֶשׁ הַקֹּדְשִׁים ... וְלֹא־יָבֹאוּ לְרִאֻת כְּבָלַע אֶת־הַקֹּדֶשׁ וְיָמָתוּ". והנה בא ראש בית אב לקהתי, מי שנשא את הארון על כתפיו וטוען: כל העדה כולם קדושים! מי שהוא מס' 2 וקרוב מאד אל הקודש, דואג לעצמו, שיהיה מס' 1, או שבאמת דאגת הציבור כולו בלבד?

⁹ לפני מעמד הר סיני, ראה שמות יט כב. והם גם "נערי בני ישראל" הנזכרים בבית של שמות פרק כד (לכך מסכימים כמעט כל הפרשנים).

¹⁰ שיטת אבן עזרא מקדימה את פרשת קרח לתחילת ספר במדבר, לפני חטא המאוננים, המתאווים ובוודאי לפני חטא המרגלים! זו אחת מהדוגמאות הבולטות של שימוש בכלל אין מוקדם ומאוחר בתורה עליו עמדנו בדברינו [אין מוקדם ומאוחר בתורה - בפרשני המקרא](#) בפרשת בעלולות. נראה שהקדמת פרשת קרח לתחילת הספר נותנת ממד חדש למחלוקת קרח ולהבנת האמירה: "על העדה כולם קדושים ובתוכם ה'", "בה בחרנו להתמקד (ומקשה על החיבור למחלוקת דתן ואבירם). לדעה זו של אבן עזרא יש שותפים לא מעטים (חזקוני, רבינו בחיי, אברבנאל) ואפילו רמב"ן שחולק מכל וכל על הניסיון של אבן עזרא להעתיק את פרשת קרח לתחילת הספר, מסכים שמחלוקת קרח קשורה לעניין החלפת הבכורים בשבט לוי. ראה דבריו במדבר טז ה: "אבל טעם רב לכם בני לוי, בעבור כי קרח היה מפתה לכל השבטים כי לכבודם רוצה להחזיר העבודה לבכוריהם כאשר אמר (פסוק ג) כי כל העדה כולם קדושים". אם נצטרף לפירוש זה את השיטה שהבכורות הם שהקריבו בעגל (ראה אבן עזרא שמות לב טז) ולפיכך הוחלפו בלויים, בא כאן קרח וטוען טענה מעניינת: אם נסלח לאהרן על חטא העגל, למה שלא יסלח לבכורות? - כל העדה כולם קדושים. כולם יכולים לטעות ולחטוא, אבל גם לשוב בתשובה ולזכות שיתכפר להם!

¹¹ בין חורבן משכן שילה ובניית בית המקדש הראשון.

¹² רמב"ן כפרשן המקרא, מוכן ללכת צעד נוסף בהשוואה לרמב"ן כמפרש התלמוד וחז"ל. קרח נלחם על כבודם של בני ישראל כולם. ריכז עבודת ה' במקדש, איננה פוסלת את עבודת היחיד בשנים בהם אין משכן או מקדש מרכזי והותרו הבמות. ומה נאמר אחרי חורבן המקדש ו'פז' עבודת ה' בתפילה ולימוד תורה בבתי כנסת ובתי מדרש, מעין במות ציבור ויחיד, בכל אתר ואתר: "ממזרח שמש עד מבוא?" ואחרי שמעמד הכהונה התדרדר ועלה קרנם של החכמים והתורה פתוחה לכל? האם נאמר כעת: "כי כל העדה כולם קדושים ובתוכם ה'?" האם צפה קרח למרחוק?

¹³ בספר דברים, משנה תורה, מורחב איסור קרחה ושריטת הגוף (כאקט של אבלות או פולחן ע"ז), מהכהנים שהצטוו על כך כבר בספר ויקרא, לעם ישראל כולו. איזה סמך מביא רמב"ן להרחבה זו? דברי קרח: "כי העדה כולם קדושים", כשהוא מחבר אותה לפסוק בספר דברים שביסוד המצווה: "בנים אתם לה' אלוהיכם". כל בני ישראל הם בניו של הקב"ה, כולם כמו הכהנים, כולם הצטוו: "קדושים תהיו" עוד בספר ויקרא עצמו. ספרנו עוד מספר מקומות בהם רמב"ן עושה שימוש מלא או חלקי בדברי קרח כסיוע לפירושו לתורה. אכן, פלגיני דיבור של קרח. נוציא את "רב לכם" מהאי גיסא ואת "מדוע תתנשא" מהאי גיסא והרי לנו דברים נאים, שאיפה נאצלה בפיו של קרח: "כל העדה כולם קדושים ובתוכם ה'!"

אברבנאל שמות פרק יח

אמנם משה אמר: "אנשים חכמים וידועים" וכן בספור המעשה אמר: "ויבחר לו משה אנשי חיל מכל ישראל" ולא זכר "יראי אלהים" ולא "אנשי אמת ושונאי בצע". כי: "כל העדה כלם קדושים ובתוכם השם".¹⁴

רבי אליהו מזרחי (רא"ם) במדבר פרק טז פסוק ג

"כולם קדושים כולם שמעו דברים מפי הגבורה בסיני", בתנחומא.¹⁵ ולא ידעתי מדוע לא פירשו זה כמילת "קדושים תהיו" (ויקרא יט ב), "והתקדשתם והייתם קדושים" (ויקרא יא מד), "כי עם קדוש אתה לה' אלהיך" (דברים ז ו), שכולם שוים בו. אבל פירשו אותה על שמיעת הדיבור מפי הגבורה, שאין כולם שווים בה, שמשה רבינו עליו השלום שמע כל הדברות מפי הגבורה וישראל לא יוכלו לשמוע רק "אנכי" "ולא יהיה" (שמות כ א- ג והוריות ח).¹⁶

ר' צדוק הכהן מלובלין - דברי חלומות אות כה

... וזכו לזה כל ישראל במתן תורה שאז פָּתַחַם השם יתברך לחלקו ואמר (שמות יט ו) ואתם תהיו לי - מיוחד לשמי. ממלכת כהנים - כולם כהנים עובדי ה' וגוי, כולו קדוש. וכן אמרו (במדבר טז ג) כי כל העדה כולם קדושים ובתוכם ה' - וראויים לכהונה.¹⁷

משיבת נפש ויקרא פרק ה פסוק ו

"ונפש כי תחטא" ... עוד הערה שלא ידיח לב מלך או נשיא או רב על גדולתו למעלתו. כי לא לכבודו נפסק עליו כי אם לכבוד הציבור, שנאמר: "דבר אל בני ישראל ואמרת אליהם" ופירש"י שכל אשר אני מדבר אליך אינו אלא בשבילם ... וראה גודל החשיבות הציבור שהקב"ה סילק התורה וארון הקודש מפני כבוד הציבור, שהרי הכהנים כשמברכין ברכת כהנים פונים פניהם לציבור ואחוריהם לארון הקודש. ונ"ל הטעם באשר כל ישראל ערבים זה בזה כן כל ישראל זכאין זה מזה. ולא ימלט שכל תרי"ג מצות מקיימים בכל יום [בלי סיוע] מן הציבור. זה לומד וזה מלמד, זה מדקדק בציצית וזה בתפילין, זה בצדקה וזה בגמילות חסדים וכו' והבן. וזה שאמר קרח: כולם קדושים.¹⁸

¹⁴ פרשן נוסף שמרבה לצטט משפט זה הוא אברבנאל. כאן, במינוי הדיינים ובספר ויקרא פרק טז, בעבודת יום הכיפורים ע"י הכהן הגדול, הוא זה שעליו ערער קרח, מסכם אברבנאל כך: "לכן היו דמיהם נזרקים בהזאה שמה, להעיר שבדקות האלהי ובקבלת התורה ובאמונת הנובאה יהיו שוים כעם ככהן. וכולם יהיו יחד באהבה ודבקות ואמונה, הגדול שבדור עם הקטון שבהם. כי כל העדה כולם קדושים ובתוכם ה' ותורה לכולם נתנה והנובאה חלתה בכולם". ראה פירושו גם לבמדבר פרק ז על קרבנות הנשיאים: "ומפני שהיתה העדה כולם קדושים ובתוכם ה' והנשיאים היו כולם אנשים ראשים בני ישראל המה שוים במעלתם ... ולכן הסכימו בינם לבין עצמם שיביאו כולם קרבן שוה כדי שלא יפול ביניהם לא קנאה ולא גאווה והתפארות שזה פעמים רבות מביא מדנים בין אחים". הנה האנטיזה ל"כולם קדושים" של קרח, שלא הביאה למחלוקת ומדנים. אך דא עקא, שקרבנות הנשיאים קדמו לפרשת קרח (גם לשיטת אבן עזרא).

¹⁵ אנו חוזרים לרש"י לעיל, נכון יותר למדרש תנחומא שהוא מצטט, דרך רבי אליהו מזרחי שהוא אחד מפרשני רש"י הידועים.
¹⁶ רא"ם תמה על רש"י ועל מדרש תנחומא, מדוע הם מחברים את טענת קרח: "כי כל העדה כולם קדושים" עם הקדושה הנשגבה החד-פעמית של שמיעת הדברות מפי הגבורה. זה היה אירוע חד-פעמי ובאמת העם לא עמד בו. על טענה זו יכול היה משה לענות בקלות (ראה הערה 6 לעיל). מדוע, שואל רא"ם, לא חיברו חז"ל והמפרשים את טענת קרח עם אמירות פשוטות יותר שלא חסרות בתורה על קדושת עם ישראל! (ראה שוב רמב"ן לעיל על הרחבת קדושת הכהנים בספר ויקרא לקדושת עם ישראל כולו בספר דברים). ואנו נוסף ונחזק את דבריו שהרי משה עצמו אמר ליהושע, כשזה מתלונן על אלדד ומידד שממשיכים להתנבא: "המקנא אתה לי ומי יתן קלעם ה' נביאים כיייתן ה' את ריחו עליהם" (במדבר יא כט). מצד שני, נשאל את רא"ם: ולו יהיה כדברך שהמדרש ורש"י היו נזקקים לפסוקים שאתה מציע, האם אז הייתה טענתו של קרח לגיטימית יותר? מה היה משה עונה על טענות אלה?

¹⁷ אם כבר מחפשים פסוקים נוספים שקרח יכול היה להישען עליהם בטענתו: "כי כל העדה כולם קדושים", אזי הפסוק שאולי מתבקש ביותר הוא מפי הגבורה עצמה. ערב מתן תורה משרטט הקב"ה בכבודו ובעצמו את האידיאל: "וְאַתֶּם תִּהְיֶינָה לְמִלְכַת יְהוָה וְגוֹי קְדוֹשׁ" (שמות יט ו). וכבר עמדו פרשנים ודרשנים על הקשר המתבקש בין דברי הקב"ה: "ממלכת כהנים וגוי קדוש" ובין דברי קרח: "כי כל העדה כולם קדושים". ראה למשל פירוש הדר זקנים על הפסוק: "הכי אמר להם קרח: הקב"ה אמר ואתם תהיו לי ממלכת כהנים שכל ישראל ראויים לכהונה ואתה לקחת לעצמך המלכות והכהונה לאחריך אין זה נכון אלא כל העדה כולם קדושים". אלא שזה היה לפני מתן תורה, ולפני שחטאו הבכורות בעגל ונלקחה מהם הכהונה. ראה פירוש פנים יפות במדבר ראש פרק טז: "ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש, ואמרו במדרש [מכילתא שם] שכל ישראל היו ראויים להיות כהנים אם לא חטאו, וזה שכתוב: כי כל העדה כולם קדושים, ונתקיים גוי קדוש וגם נתקיים סגולה מכל העמים, כיון שבתוכם ה'. וסברו שנתכפר לגמרי עון העגל ... אם כן ראוי שיתקיים בכולם ממלכת כהנים". דברים אלה מתחברים היטב לשיטת אבן עזרא לעיל. במחלוקת קרח, שהוא עצמו משבט לוי, יש הד לחטא העגל מספר שמות ולא לחטא המרגלים כסדר פרשות התורה!

¹⁸ רבי יוחנן ב"ר אהרן לוריא, מאה 15, אלזס שבגבול צרפת-גרמניה, מחבר פירוש 'משיבת נפש', מבקש להדגיש את כוחו של הציבור מול היחיד, גם יחיד שהוא רב גדול וחכם חשוב, מלך, נשיא וכו'. כשהכהנים מברכים את העם הם מפנים את גבם אל ארון הקודש ופניהם אל הקהל – הציבור עדיף על השכינה (ראה דברינו **כה תברכו את בני ישראל – ואני אברכם** בפרשת נשא). ומה מקור כוחו של הציבור? בכך שהם ערבים זה בזה ומזכים זה את זה ובכל רגע מקיימים את מכלול תרי"ג מצוות: זה לומד וזה מלמד, זה

הרב אברהם יצחק הכהן קוק - אורות ישראל ותחייתו פרק טו

הקִינִית עֵשֶׂתָּה בְּאָדָם אֶת מַעֲשֵׂה הַמִּפְעַל הַקֶּרְחִי בִּישְׂרָאֵל.¹⁹ הקריאה של "כל העדה כולם קדושים ובתוכם ד' היתה קריאה לועגת לכל תוכן הקודש ולכל הרוממות וההכנה התוכנית, הדרושה להיעשות עד שיהיה הקודש מבוסס בחיים באמת, שיהיה מובטח מכל פגם וסאוב, שלא יהפוך לרועץ ולצרה היותר גדולה של העולם. על כן הוכרח הדבר שירד חיים שאולה, להיאבד מתוך הקהל ולהיות לעולם לאות לבני מרי שלא יהיו עוד כקרח וכעדתו. הקריאה אל כל העמים, השקועים בכל רפש הטומאה, בכל מעמקי הרשע והבערות, בתהומות החשך היותר מחרידות: "הנכם כולכם קדושים, כולכם בנים לד', אין הפרש בין עם לעם, אין עם קדוש ונבחר בעולם, כל האדם הוא קדוש בשוה", - זאת היא הקרחות האנושית, שהיא הקִינִית החדשה שממנה סובל האדם.²⁰

סנהדרין קט ע"ב

תנו רבנן: עדת קרח אין להם חלק לעולם הבא. שנאמר: "ותכס עליהם הארץ" - בעולם הזה, "ויאבדו מתוך הקהל" - לעולם הבא, דברי רבי עקיבא, רבי יהודה בן בתירא אומר: הרי הן כאבידה המתבקשת, שנאמר: "תְּעִיִּיתִי כְּפֶשֶׁה אֲבָד בְּקֶשֶׁת עֲבָדְךָ כִּי מִצֹּתִיךָ לֹא שָׁכַחְתִּי" (תהלים קיט קעו).

פירוש רש"י שם: ר' יהודה בן בתירא אומר: ויאבדו הרי הן כאבידה המתבקשת - ובאין לעולם הבא, שכך אמר דוד על בני קרח: "תעיתי כשה אובד בקש עבדך", הם תעו כשה אובד, ואתה ברחמיך הרבים בקש עבדך ותביאם לעולם הבא. מצותיך לא שכחתי - שקיימו כל מצותיך, כדכתיב (במדבר טז) כי כל העדה כולם קדושים.²¹

שבת שלום

קיץ טוב

מחלקי המים

מדרש תהלים מזמור מה: "למנצח על שושנים לבני קרח משכיל שיר ידידות". זהו שאמר הכתוב: "דודי ירד לגנו ... ללקוט שושנים". ולא היו ניכרים, וכל מי שהיה רואה אותם אומר קוצים הם. למה? שהיו עם קוצים. ומה דרכן של קוצים? לאש ... ובני קרח שהיו שושנים נלקטו מבין הקוצים ... קפץ הקב"ה והצילם. משל למלך שנכנס למדינה, ובאו בני המדינה

מדקדק בציצית וזה בתפילין, זה עושה חסד וזה נושא ונותן באמונה ומקדש שם שמים. ומנין לנו כל זאת? מי הוא שקשר כתר שלמות זו לעם ישראל? קרח! כשטבע את הפסוק: "כי כל העדה כולם קדושים ובתוכם ה'". ראה דבריו של משיבת נפש על הפסוק בפרשתנו: "כי כל העדה כולם קדושים וכו' - יש כאן להאריך שיש להיזהר בכבוד הציבור שהשכינה שרוייה על הציבור, שהרי מרע"ה אדון הנביאים לקה בשביל שזלזל בציבור באמרו שמעו נא המורים, וכן ישעיה באמרו ובתוך עם טמא שפתים אנכי יושב". ומה עם ציבור שאין לו כל אלה? מה עם ציבור שהוא רחוק מלהיות "כולם קדושים". ראה עצתו והדרכתו הזהירים של בית הבחירה למאירי במסכת תענית דף ח עמוד א: "ציבור שאין בהם מי שבקי בתפילה וסודותיה כל כך, ראוי להם לילך אצל חסיד להרבות בתפילה וכל שכן בזמן הצרות. ודבר זה אינו אלא להיות אותו חסיד מסדיר לפניו תפילותיהם ומודיעם דרכי התשובה והתפילה והיא הכוונה בכל צבור וצבור למנות עליהם שליח צבור להיות שאר הקהל מתעוררים על ידו. עד שמתוך הדרכתו יגיעו להיות כולם קדושים ובתוכם ה', או שזכותו תגין על בני דורו אם הוא ראוי לכך. והיזהר שלא לחייב במנויו סיבה אחרת ואף אם דומה למלאך י"י צבאות".

¹⁹ קין הוא התקדים לקרח. כאן אנו נעזרים בדבריו של הרב יהושע ויצמן משיבת מעלות. עפ"י השקפתו של הרב קוק: "חטאו של קין, שהופיע אח"כ בהשקפת העולם הנוצרית, הוא המחשבה כי כדי להגיע אל הקודש, אל קרבת ה', אין צורך בעבודה ובעמל לטיהור האדם מגוסות החומר שהוא נתון בה. האדם נכנס, עם כל חומריותו, ישר אל תוך הקודש". וכך גם הנצרות (המיניות) שביטלה את המצוות המעשיות ומאפשרת לכל אדם, לגשת אל הקודש, כמות שהוא. ואיפה כאן קרח?

²⁰ כנגד כל הנ"ל ומקורות ראשונים ואחרונים רבים שלא הבאנו, יוצא הרב קוק בשצף קצף ורואה בדברי קרח: "כי כל העדה כולם קדושים" דברי בלע שעל אומרם נגזר "להיאבד מתוך הקהל ולהיות לעולם לאות לבני מרי שלא יהיו עוד כקרח וכעדתו". דברי קרח אלה, טוען הרב קוק, הם ניסיון להשטיח ולהזיח את האמונה והקדושה שבהכרח בניויות על עבודה קשה ועל יגיעה רבה; על מדרגות, על עליות ומורדות שאינם נקנים בהצהרות עממיות "כולם קדושים", כולם שווים באמונה ובקדושה. יציאתו של הרב קוק כנגד הנצרות היא אולי מובנת, אך יציאתו כנגד קין, מדוע הוא 'החטא הראשון' צריכה הסבר. ולפי שרבו היום הרבנים, התלמידים והישיבות אשר לומדים ומלמדים בלהט את תורתו של הרב קוק זצ"ל, מי שהגן בכל עוז על החלוצים החילוניים ועל כך שגאולת הארץ באה דווקא מהצינונות החילונית והכופרת, אולי להם הפתרונים.

²¹ רבי עקיבא הוא זה שגם דן ברותחין את דור המדבר כולו וקובע שאין לו חלק לעולם הבא (שם קי ע"ב), עד שבאו האמוראים פרשני המשנה ואמרו עליו: שבקה רבי עקיבא לחסידותיה. וגם אם תאמר שיש לדור המדבר חלק לעולם הבא, לעדת קרח שהיא חלק מאותו הדור - אין חלק בעולם הבא, מתעקש רבי עקיבא. כאן, חולק עליו ר' יהודה בין בתירא ועל בסיס פסוק מתהילים: "תעיתי כשה אובד ... מצוותיך לא שכחתי", קובע שהם כאבידה המתבקשת ויש לעדת קרח חלק לעולם הבא. בא פירוש רש"י ומביא סיוע נוסף (שנראה שזה משלו) מהתורה עצמה! למה יש לעדת קרח חלק לעולם הבא? "כי מצוותיך לא שכחתי". וזאת מנין לנו? כי קרח העומד בראש עדתו החולקת, אומר: "כי כל העדה כולם קדושים ובתוכם ה'!" מעניין מה היה אומר הרב קוק על פירוש רש"י זה שבוודאי הכיר וידע. ועכ"פ, ראה דברינו [דור המדבר וחלקו לעולם הבא](#) בפרשת שלח וכן דברינו [ובני קרח לא מתו](#) בפרשת קרח.

לעטרו עטרה של זהב, מקובעת באבנים טובות ומרגליות. יצאו ואמרו להם: אין המלך מבקש מכם אלא עטרה של שושנים. מיד שמחו בני המדינה. כך היו בני קרח ועדתו. אמרו: הקב"ה מבקש מכם מחתות של זהב. אמר להן הקב"ה: מה לי של זהב! "לי הכסף ולי הזהב" (חגי ב ח). ואפילו הקטורת: "קטורת תועבה היא לי" (ישעיה א יג). אלא מה אני מבקש? שושנים! אמרו בני קרח: אנו שושנים. אמר להם הקב"ה: ניצחתם, שנאמר: "למנצח על שושנים לבני קרח".